

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

СИЛАБУС

УКРАЇНСЬКИЙ АВАНГАРД

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	034 Культурологія
Освітньо-професійна програма:	Культурологія
Освітня кваліфікація:	Бакалавр культури

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол

засідання кафедри культурології

№ 1 від «3» вересня 2020 р.

ЛУЦЬК – 2020

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / заочна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітня програма: Культурологія Освітній рівень: Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 180/6		Рік навчання – 4 курс
		Семестр - 8 семестр
		Лекції – 34 год.
ІНДЗ: є		Практичні (семінарські) – 34 год.
		Самостійна робота – 102 год.
	Консультації - 10 год.	
Мова навчання	Українська	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Столярчук Наталія Миколаївна**
Науковий ступінь: **кандидат філософських наук**
Вчене звання: **доцент**
Посада: **доцент кафедри культурології**
Контактна інформація: моб. тел. 097 2582490 *ел. адреса:* nat.ka@meta.ua
Дні занять: весняний семестр

З розкладом занять можна ознайомитись на сайті університету
<https://vnu.edu.ua/uk/articles/testoviy-dostup-case-files-collection>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

У навчальному курсі авангардне мистецтво України розглядається як самобутній феномен національної культури, що з'явився і розвивався в руслі європейської культури модернізму й має свої світоглядні та філософські витоки, хронологічні й регіональні межі, виразну національну специфіку, простежується еволюція художньо-естетичних засад українського авангардного мистецтва, які сформувались як процес поступового синтезу передових ідей західноєвропейської естетики з елементами національної культури. Так, якщо на перших етапах своєї творчості українські митці-авангардисти вивчали, захоплювались і наслідували творчість європейських митців-новаторів, то з часом у роботах вітчизняних майстрів усе частіше і яскравіше виявляються риси власне національної художньої культури, які сягають коренями ще в прадавній українській примітив, народний іконопис, духовну культуру епохи бароко. З учнів і послідовників західноєвропейського авангарду українські художники самі стають засновниками й ініціаторами нових естетичних та формально-технічних художніх принципів, які займають вагомe, а подекуди і провідне місце в розвитку світової культури авангарду. Відбувся своєрідний зворотний процес: узявши за основу естетичні ідеї європейського авангарду, вітчизняні митці збагатили їх оригінальними самобутніми рисами національної

культури, створивши при цьому власну естетичну концепцію авангардизму, і представили її світові у вигляді теоретичних та художніх робіт, якими й понині захоплюється світова громадськість.

Зміст дисципліни. Філософсько-світоглядні засади європейського художнього авангарду. Метаморфози суспільної свідомості в контексті суспільно-політичних, економічних, наукових змін у Європі в ХІХ–ХХ ст.. Історичне становлення та генеза естетичних засад

культури модернізму. Західноєвропейська естетика кінця ХІХ– початку ХХ ст. як основа мистецької революції доби модернізму. Традиції національної культури як джерела художньої творчості українських авангардистів. Національно-культурне відродження в Україні на початку ХХ ст. Архетипна спорідненість української народної творчості й авангардного мистецтва. Семантика ікони в знаковій системі авангарду. Світоглядно-естетичні універсалії бароко в художньому мисленні українського авангарду. Внесок вітчизняних митців у розвиток естетичної теорії авангарду. «Мислення очима»: система художніх універсалій кубофутуризму О.Богомазова. Екстерівський варіант кубофутуризму. «Новий реалізм» Казимира Малевича: еволюція художньої концепції. Художньо-естетичні новації Олександра Архипенка в контексті пластичної культури авангарду. «Неовізантизм» Михайла Бойчука: історико-культурні й художньо-естетичні засади. Український авангард у європейській мистецькій революції ХХ ст. Взаємозв'язки українського авангардного мистецтва із зарубіжними художніми центрами (Мюнхен, Краків, Париж, Рим). Революційно-новаторська творчість «українських парижан» (О. Екстер, О. Архипенко, М. Бойчук). Зв'язок авангардного мистецтва із соціальною утопією: агітаційно-масове та виробниче мистецтво, конструктивізм і сценографія.

2. Пререквізити

Вивчення курсу передбачає використання знань, набутих із таких навчальних дисциплін як «Основи культурології», «Сучасна культура», «Українська культура в європейському контексті», «Естетика і культурологія мистецтва» тощо.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета викладання навчальної дисципліни «Український авангард» – визначення сутності, національної самобутності та європейської значущості українського авангардного мистецтва ХХ ст. в контексті сучасної художньої культури. Основні **завдання** вивчення дисципліни «Український авангард»: проаналізувати закономірності формування і розвитку авангардного мистецтва в Україні, еволюцію його художньо-естетичних засад; виявити та схарактеризувати національну, естетичну, художню специфіку вітчизняних напрямів авангарду ХХ століття; з'ясувати значення творчості вітчизняних митців у відкритті й розвитку європейських новітніх художніх напрямів; визначити місце та роль українського авангарду у європейській мистецькій революції ХХ ст. Поряд із культурологічними, народознавчими, етномистецтвознавчими завданнями курс розв'язує і педагогічні. Останні особливо актуалізуються сьогодні, коли навчання покликане прищеплювати навички, уміння творити, реконструювати й

адекватно інтерпретувати мистецькі цінності або принаймні бути активним суб'єктом етнохудожнього середовища.

4. Результати навчання (компетентності).

Впродовж вивчення навчальної дисципліни у студентів формуються наступні професійні загальні компетенції (ЗК).

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

Фахові компетенції (ФК)

ФК 1. Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію.

ФК 2. Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК 3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;

ФК 4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК 5. Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства.

ФК 9. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

А також досягаються визначені Освітньою програмою **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН1. Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.

ПРН 2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.

ПРН 5. Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.

ПРН 6. Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.

ПРН 7. Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.

ПРН 8. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.

ПРН 10. Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.

У контексті формування вищезазначених професійних компетентностей, студенти будуть обізнані у таких питаннях:

- місце та роль українського авангардного мистецтва ХХ століття в контексті сучасної європейської культури;
- світоглядні, філософсько-естетичні засади вітчизняного авангарду;
- провідні напрями й течії авангардного мистецтва України ХХ ст. та їх художньо-стильові особливості;
- найвідоміших представників українського авангарду, їх філософсько-теоретичну та художньо-практичну творчість;
- кореневу та еміграційну художню культуру як два силових поля єдиної культури України;
- форми й напрями відбудови української художньої культури як поліетнічної цілісності, її відродження, перебудову й історичні перспективи;
- володіти понятійним апаратом культурології, естетики та мистецтвознавства;
- розуміти семантику авангардних художніх образів, адекватно сприймати їх естетичні якості;
- визначати особливості концептуальної репрезентації в сучасному вітчизняному авангардному мистецтві;
- володіти навичками естетичної оцінки та художньо-естетичної комунікації.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						*Форма контролю / Бали
	Усього	у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін).	Лаб.	Конс	Самост роб.	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Феномен українського авангарду. Історичне та філософсько-естетичне становлення.							
Тема 1. Філософсько-світоглядні засади європейського художнього авангарду. П. 1.1. Метаморфози суспільної свідомості в контексті суспільно-політичних, економічних, наукових змін у Європі в ХІХ–ХХ ст.	12	4			2	6	
П. 1.2. Історичне становлення та генеза естетичних засад культури	16	4	4			8	РМГ/4

модернізму.							
П. 1. 3. Західноєвропейська естетика кінця XIX– початку XX ст. як основа мистецької революції доби модернізму.	14	2	2		2	8	РМГ/2
Тема 2. Традиції національної культури як джерела художньої творчості українських авангардистів. П. 2. 1. Національно-культурне відродження в Україні на початку XX ст.	10	2	2			6	ДС/2
П. 2.2. Архетипна спорідненість української народної творчості й авангардного мистецтва.	12	2	4			6	ДС/4
П. 2.3. Семантика ікони в знаковій системі авангарду.	10	2	2			6	РМГ/2
П. 2.4. Світоглядно-естетичні універсалії бароко в художньому мисленні українського авангарду	12	2	4			6	РМГ/4
Модульна контрольна робота							МКР/30
Разом за змістовим модулем 1	86	18	18		4	46	48
Змістовий модуль 2. Український авангард у мистецькій революції XX століття.							
Тема 3. Внесок вітчизняних митців у розвиток естетичної теорії авангарду. П. 3. 1. «Мислення очима»: система художніх універсалій кубофутуризму О.Богомазова. Екстерівський варіант кубофутуризму.	14	2	4			8	ДС/4
П. 3. 2. «Новий реалізм» Казимира Малевича: еволюція художньої концепції.	14	2	4			8	РМГ/4
П. 3. 3. Художньо-естетичні новації Олександра Архипенка в контексті пластичної культури авангарду.	12	2	2			8	ДС/2
П. 3. 4. «Неовізантизм» Михайла Бойчука: історико-культурні й художньо-естетичні засади.	12	2	2			8	РМГ/2
Тема 4. Український авангард у європейській мистецькій революції XX ст. П.4.1. Взаємозв'язки українського авангардного мистецтва із зарубіжними	14	2	2		2	8	ДС/2

художніми центрами (Мюнхен, Краків, Париж, Рим							
П.4.2. Революційно-новаторська творчість «українських парижан» (О. Екстер, О. Архипенко, М. Бойчук).	14	2	2		2	8	ДС/2
П.4.3. Зв'язок авангардного мистецтва із соціальною утопією: агітаційно-масовою та виробничим мистецтвом, конструктивізмом і сценографією.	14	4			2	8	
Модульна контрольна робота							МКР/30
Разом за змістовим модулем 2	94	16	16		6	56	46
Індивідуальне завдання							ІНДЗ/6
Усього годин/балів	180	34	34		10	102	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ІНДЗ – індивідуальне завдання, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, Р – реферат, або ж аналітичне есе.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Проблема авторства. Хто творить зміст твору мистецтва? (За Р. Бартом)
2. Мистецтво як бізнес. Мистецтво поза галереями.
3. Форма та ідея в мистецькій практиці.
4. Модернізм. Дюшан, «реді-мейд». Мейер Шапіро.
5. Інституційна теорія мистецтва. Джордж Дікі. Арт-фонди та їх вплив.
6. Арт-базель. Документа. Бінале в Венеції. Кассел. Історія і тенденції.
7. Фемен-арт, тест Бекдел. Перфоменс і перформери.
8. Д.Кошут, Мистецтво після філософії. Вплив Ж. Дерріда на мистецтво.
9. Х. Бельтінг та теорія засобів комунікації. Сучасні тренди в архітектурі.
10. Українські галереї та галеристи. Творчість укр-их митців к. ХХ ст.
11. Чорнобиль та інші екологічні катастрофи: мистецькі рефлексії.
12. Чи має сучасне мистецтво національну самобутність?
13. Війна в Україні. Мистецтво як зброя.
14. Мистецтво майбутнього.

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Для підготовки студентом тем, запропонованих на самостійне вивчення, необхідно звернутися до різноманітних етнокультурологічних джерел та матеріалів – як спеціалізованих, наукових, так і допоміжних, популярних. Під час виконання завдань самостійної роботи можна скористатися запропонованим списком літератури, а можна вдатися і до самостійного пошуку інформаційних джерел. Підбираючи літературу, слід спочатку зупинитись на першоджерелах та монографіях, бажано останніх років видання. Потім - звернутись до журнальних статей, словників, енциклопедій, Інтернет матеріалів. Необхідною умовою ефективною самостійної роботи студента є стислий конспект у вигляді дослівних тематичних виписок та фіксування власних ідей і міркувань студента. Для подальшого цитування слід помічати джерело та сторінку. При написанні есе,

рефератів, контрольних дослідницьких робіт потрібно, наводячи різні точки зору, концепції з того чи іншого приводу, вміти продемонструвати свою позицію. В самостійній роботі студента також високо цінується самостійність підбору матеріалу та самостійність і обґрунтованість власних суджень. Позиція повинна науково формулюватися та підкріплюватися аргументами і прикладами. Разом з тим, викладення матеріалу має бути творчим, не переобтяженим цитуваннями і фактажем. Самостійна робота студента відображає його навчальні досягнення, набуті наукові навички та рівень сформованості загальних та фахових компетентостей.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини тощо).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і задані викладачу у вигляді індивідуальних завдань. Якщо студент має вагомні причини, що не дозволяють йому систематично відвідувати заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовані студентом індивідуальні завдання (*проблемні завдання, реферати, творчі роботи, есе*) мають продемонструвати поглиблене вивчення джерел, змістовність і глибину розкриття теми, творчий підхід і самостійність мислення, оригінальність висновків. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у позааудиторний час. Студенти мають дотримуватись етичних норм академічної доброчесності та не допускати обману й академічного плагіату. Під академічним плагіатом розуміється оприлюднення (частково або повністю) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення текстів інших авторів без відповідного посилання (цитування). подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів (крайній термін) та перескладання. Підсумковий залік проводиться в терміни, визначені деканатом у 1-му семестрі. Студентам, що не з'явилися на підсумковий залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін, встановлений деканатом. Третя й остання спроба складання заліку відбувається за присутності комісії з трьох викладачів, яких визначає деканат, включаючи викладача, який викладав дисципліну.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка студентами вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з філософськими текстами та

спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;
- ✓ контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять.

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання, розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

V. Підсумковий контроль

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (макс = 40 балів)				Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		ІНДЗ	МКР 1	МКР 2
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	6	30	30
6	12	12	4			

**Максимальна кількість балів,
яку може отримати студент за види навчальних робіт:**

Семінарські заняття – (за роботу на одному занятті – 2 бали; у тому числі – відповідь на питання – 1,5 балів, доповнення – 0,5 балів) – 34 бали;

індивідуальне навчально-дослідне завдання – 6 балів;

модульна контрольна робота №1 – 30 балів;

модульна контрольна робота №2 – 30 балів.

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина висвітлення проблеми;

- логічна послідовність викладу матеріалу;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- власна точка зору на проблему;
- засвоєння категоріального апарату;
- опрацювання джерел з теми заняття;
- вміння зробити висновки, узагальнення;
- активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- поглиблене вивчення джерел,
- опрацювання категоріального апарату;
- актуальність та складність обраної проблеми;
- змістовність, глибина розкриття теми;
- опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри;
- творчий підхід, самостійність мислення.

Повне й глибоке змістовне розкриття питань по темі оцінюється 4 балами; достатній рівень розкриття – 3 балами; часткове розкриття – 2 балами; поверхнєве й неповне розкриття – 1 балом; якщо зміст теми зовсім не розкрито – 0 балів

Формою підсумкового семестрового контролю є залік. Метою заліку є контроль сформованості практичних навичок та професійних компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків. Залік проходить у формі співбесіди.

Орієнтовний перелік питань до заліку.

1. Філософсько-світоглядні засади європейського художнього авангарду.
2. Метаморфози суспільної свідомості в контексті суспільно-політичних, економічних, наукових змін у Європі в XIX–XX ст.
3. Історичне становлення та генеза естетичних засад культури модернізму.
4. Західноєвропейська естетика кінця XIX– початку XX ст. як основа мистецької революції доби модернізму.
5. Традиції національної культури як джерела художньої творчості українських авангардистів.
6. Національно-культурне відродження в Україні на початку XX ст.
7. Архетипна спорідненість української народної творчості й авангардного мистецтва.
8. Семантика ікони в знаковій системі авангарду.
9. Світоглядно-естетичні універсалії бароко в художньому мисленні українського авангарду.
10. Внесок вітчизняних митців у розвиток естетичної теорії авангарду.
11. «Мислення очима»: система художніх універсалій кубофутуризму О.Богомазова.
12. Екстерівський варіант кубофутуризму.
13. «Новий реалізм» Казимира Малевича: еволюція художньої концепції.

14. Художньо-естетичні новації Олександра Архипенка в контексті пластичної культури авангарду.
15. «Неовізантизм» Михайла Бойчука: історико-культурні й художньо-естетичні засади.
16. Український авангард у європейській мистецькій революції ХХ ст.
17. Взаємозв'язки українського авангардного мистецтва із зарубіжними художніми центрами (Мюнхен, Краків, Париж, Рим).
18. Революційно-новаторська творчість «українських парижан» (О. Екстер, О. Архипенко, М. Бойчук).
19. Зв'язок авангардного мистецтва із соціальною утопією: агітаційно-масове та виробниче мистецтво, конструктивізм і сценографія.
20. Еволюція естетичної теорії та художньої практики українського авангарду протягом ХХ ст. і на початку ХХІ ст.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література

1. Авангард: витоки і традиції : путівник по фондах херсонських зібрань. Херсон. обл. універс. наук. б-ка ім. О. М. Горького. Уклад. : Г. М. Бахматова та ін. ; ред. Л. І. Зелена. Херсон, 1995. 34 с.
2. Антонич Б.-І. Національне мистецтво: спроба ідеалістичної системи мистецтва. *Наука і культура. Україна* : щорічник. Київ, 1990. Вип. 24. С. 230–239.
3. Антонович Д. Тимко Бойчук. *Хроніка–2000*. Київ, 1997. Вип. 17/18. С. 339–248.
4. Архипенко Олександр: Візія і тяглість : альбом–каталог / упоряд. : М. Шуст і Р. Ляброс ; куратор Я. Лешко ; Укр. музей у Нью-Йорку при співпраці з вид. «Родовід». Київ, 2005. 256 с. : 66 іл.
5. Архипенко О. Теоретичні нотатки. *Хроніка–2000*. Київ, 1993. Вип. 5(7). С. 208–255.
6. Асєєва Н. Ю. Українсько–французькі художні контакти на зламі ХІХ–ХХ ст. *Українське мистецтво у міжнародних зв'язках*. Київ, 1993. С. 181–188.
7. Афасижев М. Западные концепции художественного творчества. Москва: Высш. шк., 1990. С. 176.
8. Белый А. Символизм как миропонимание. Москва: Республика, 1994. 525 с.
9. Богомазов О. Живопис та елементи. *Наука і культура. Україна* : щорічник. Київ, 1989. Вип. 23. С. 464–465.
10. Богомазов О. Картина – глядач : (фрагменти з трактату). *Хроніка -2000*. – Київ, 1992. Вип 1. С. 140–155.

11. Богомазов О. Каталог творів. Київ, 1991. 20 л.: іл.
12. Брюховецька Л. Інтеграція у світову культуру. *Пам'ятки України*. 1994. № 3/6. С. 2.
13. Бурлюк Д. Воспоминания отца русского футуризма. *Минувшее: исторический альманах*. Москва, 1991. Вып. 5. С. 7–53.
14. Бурлюк Д. Зі спогадів футуриста. *Хроніка–2000*. К., 1994. Вип. 3/4. С. 237–246.
15. Горбачов Д. І архаїст, і футурист. *Хроніка–2000*. К., 1993. Вип. 5(7). С. 198–208.
16. Горбачов Д. Лицарі голодного ренесансу. Упоряд. Сінченко О. К: Дух і Літера, 2020. 376 с.з іл.
17. Горбачов Д. На карті українського авангарду. *Культура і життя*. 1991. 13 квіт. С. 6.
18. Горбачов Д. Наївність – цинізм цнотливості: Д. Бурлюк. *Хроніка–2000*. Київ, 1994. Вип. 3/4. С. 229.
19. Горбачов Д. Український авангард у європейській мистецькій революції ХХ ст. *Пам'ятки України*. 1991. № 4. С. 22–29.
20. Горбачов Д. О. Пророчий рукопис. *Наука і Культура. Україна : щорічник*. К., 1989. Вип. 23. С. 456–458.
21. Гординський С. Мистецький світ Архипенка. *Терем*. Дейтройд, 1990. Ч. 10. С. 39.
22. Довженко Г. Із спогадів про Бойчука і бойчукістів: сторінки щоденника. *Наука і суспільство*. 1990. № 3. С. 33–36.
23. Дуда І. Бойчук, бойчукізм, бойчукісти. *Тернопіль*. 1991. № 2. С. 36–37. Дух України: 500–ліття малярства : збірка вибраних картин із фондів Державного музею українського образотворчого мистецтва у Києві : виставка у пошану сторіччя українського поселення у Канаді. Упоряд. І. Горбачева [та ін.]. Вінніпег : Мистецька галерея, 1991. 333 с. : іл.
24. Кашуба О. Виставка «Ланка» та її висвітлення в київській періодиці. *Сучасність*. 1997. № 12. С. 153–156.
25. Киянице М. Українське бароко як явище світової культури. *Образотворче мистецтво*. 1990. № 4. С. 30–32.
26. Клименко Н. Нарбутівські романи в барвах. *Українська культура*. 1996. № 9/10. С. 16–17.
27. Ковалев А. Парадокс авангардиста: Об исторических судьбах раннего русского модернизма. *Творчество*. 1989. № 8. С. 17–19.
28. Ковальська Л. Авангард на Україні. *Дух України : 500-ліття малярства : альбом*. Вінніпег : [б. в.], 1996. С. 98.
29. Ковжун П. Александр Архипенко. *Творчество*. 1989. № 10. С. 19.
30. Ковтун Е. «Победа над солнцем» – начало супрематизма. *Наше наследие*. 1989. № 2. С. 121–127.
31. Коптілов В. Від Тібру до Дніпра. *Сучасність*. 1997. № 2. С. 139–149.
32. Левчук Л. Т. Західноєвропейська естетика ХХ століття : навч. посіб. К. : Либідь, 1997. 224 с.
33. Листи К. С. Малевича до художників Л. Ю. Крамаренка та І. О. Жданко. *Хроніка–2000*. К. : [б. в.], 1993. Вип. 3/4. С. 232–241.
34. Личковах В. А. Национальный стиль искусства. *Философские науки*. 1992. № 1. С. 14–26.
35. Личковах В. А. Людське світовідношення як предмет естетичного аналізу : дис. ... д-ра філос. Наук. К., 1996. 372 арк.
36. Макаров А. Світло українського бароко. К. : Мистецтво, 1994. 288 с.

37. Малевич К. Автобіографічні записки 1918-1933. Київ: Родовід, 2017. 96с.
38. Малевич К. Розділи з автобіографії художника. К., 1993. Вип. 3/4. С. 241–248.
39. Малевич К. Супрематизм. *Собрание сочинений: в 5-ти т.* Т. 3. М., 1995. Витебск : [б. и.], 1920.
40. Малевич К. Художник и теоретик : альбом. М. : Советский художник, 1990. 240 с.
41. Маркаде В. Українське мистецтво ХХ ст. і Західна Європа. *Всесвіт*. 1990. № 7. С. 169–180.
42. Мерло–Понти М. Око и дух. М. : Искусство, 1992. 63 с.
43. Мистецтво України: енциклопедія. Т. 1. Відп. ред. А. В. Кудрицький. К. : Укр. Енцикл. ім. М. П. Бажана, 1995.
44. Мистецькі карти «Artists of the Ukrainian Avant-Garde». К: Літера і Дух, 2015. 64 с.
45. Мукаржовский Я. Исследования по эстетике и теории искусства. М. : Искусство, 1991. 606 с.
46. Нідгам Д. Українське мистецтво та міжнародний авангард у ХХ ст. *Дух України : 500–ліття малярства : альбом*. Вінніпег : [б. в.], 1996. С. 101.
47. Олександр Архипенко: Візія і тяглість : альбом–каталог. Упоряд. : М. Шуст, Р. Ляброс ; куратор Я. Лешко ; Укр. музей у Нью–Йорку при співпраці з вид-вом «Родовід». К. : [б. в.], 2005. 256 с. : 66 іл.
48. Пальмов В. Про мои работы. *Наше наследие*. 1991. № 2. С. 145.
49. Певний Богдан. «Я почуваю себе, як Садко...»: Українське малярство за кордоном. *Україна*. 1989. № 42. С. 12–13.
50. Петрова О. «Напівобрази» Казимира Малевича. *Сучасність*. 1995. № 6. С. 166–168.
51. Піскорський К. Роздуми художника. *Хроніка–2000*. К. : [б. в.], 1997. Вип. 17/18. С. 255–275.
52. Платон. Избранные диалоги. М. : Худож. лит., 1965. 441 с.
53. Плотин. Эннеады. Киев : УЦИММ–Пресс, 1995. 390 с.
54. Сарабьянов Д. Казимир Малевич. Живопись. Теория. М. : Искусство, 1993. 413 с.
55. Столярчук Н. Етнокультурний вимір естетики українського авангарду. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. – 2019. – № 13 (397).- с.126-129.
56. Столярчук Н. Український кубофутуризм: екстерівський варіант. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2014. - №18(295). – С.134-140.
57. Столярчук Н. Семантика ікони в знаковій системі авангарду. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2013. №27(276). С.169-175.
58. Столярчук Н. Світоглядно-естетичні універсалії бароко в художньому мисленні українського авангарду. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2013. №11(260). С.170-176.
59. Столярчук Н. Неовізантизм Михайла Бойчука: історико-культурні та художньо естетичні засади. *Науковий вісник Волинського національного університету імені*

- Лесі Українки. Філософські науки. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2012. №15. С.180-186.
60. Столярчук Н. Український авангард ХХ століття. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 196 с.
61. Татлін і Україна : Спогади сучасників. *Хроніка–2000*. К. : [б. в.], 1994. Вип. 1/2. С. 215–255.
62. Трубецкой Е. Умозрение в красках. *Философия русского религиозного искусства XVI–XX вв. : антология*. М. : [б. и.], 1993. С. 125–220.
63. Турчин В. С. По лабиринтам авангарда. М. : Изд-во МГУ, 1993. 245 с.
64. Український авангард 1910–1930 років : альбом / авт.–упоряд. Д. О. Горбачов. К. : Мистецтво, 1996. 400 с.
65. Український художній авангард: маніфести, публіцистика, спогади, бесіди, листи. Упоряд. Дмитро Горбачов. Київ: Дух і Літера, 2020. 640 с., 32с.іл..